

Teknologiaosaamisen johtamisen YAMK-opinnäytteen ohjauksen kehittäminen

Marko Mäkilouko

Tampereen ammattikorkeakoulun teknologiaosaamisen johtamisen ylempi AMK-tutkinto on toiminut vuodesta 2009 alkaen. Tänä aikana koulutuksesta on valmistunut yhteensä 75 opiskelijaa insinöörin ylempään AMK-tutkintoon. Koko koulutuksen sisäänotto on samaan aikaan ollut 150 opiskelijaa eli läpäisyprosentti on 50. Koska valmistumisen este on pääsääntöisesti ollut opinnäytteen kesken jääminen, tässä artikkelissa käsitellään opinnäytteen ohjauksen kehittämistä. Koulutukseen tulevat opiskelijat valitaan opinnäytteen aiheesta kirjoitetun ennakkotehtävän, AMK-todistuksen keskiarvon ja työkokemuksen määrän perusteella. Ennakkotehtävä antaa puolet pistemäärästä ja on ollut ratkaiseva tekijä opiskelijavalinnassa.

Tampereen ammattikorkeakoulun teknologiaosaamisen johtamisen YAMK-tutkinnossa on alusta alkaen koulutuksen ollut ongelmana alhainen valmistuneiden määrä. Yleisin syy on opinnäytteen puuttuminen. Tutkinnossa opinnäyte vastaa puolta 60 op tutkinnosta. Opinnäytteen vaatimuksena on, että sillä on teettäjäorganisaatio, joka on antanut suostumuksensa opinnäytteelle. Tämän tarkoituksena on varmistaa, että AMK-lain mukainen vaatimus opiskelijan kyvystä kehittää työelämää täyttyy. Opintojen suunniteltu kesto on yksi vuosi.

Opiskelijoiden pääsääntöinen motiivi jatko-opiskelulle on uran edistäminen. Noin 20% opiskelijoista saa siirron ylempiin tehtäviin opiskelun aikana, joko samassa työpaikassa tai vaihtamalla työpaikkaa. Juuri näiden opiskelijoiden opinnäyte jää usein kesken, koska sen aihe oli sidoksissa vanhoihin tehtäviin, jotka jäävät taakse. Samalla myös motivaatio romahtaa, koska opiskelun tavoite on saavutettu ilman valmistumista. Toinen pääsyy opinnäytteen ongelmiin on opinnäytteen aiheen muuttuminen sen toimeksiantajan tilanteen muuttuessa.

Vuodesta 2011 alkaen on teknologiaosaamisen johtamisen koulutuksessa toteutettu ohjauskokeiluja, joiden tavoitteena on nostaa valmistuneiden määrää parantamalla opinnäytteen ohjausta. Kokemusten perusteella opinnäytetyön tekeminen olisi saatava mahdollisimman nopeasti mahdollisimman pitkälle, jotta aineisto, josta opinnäyte kirjoitetaan, on olemassa, vaikka työtilanteet muuttuvat. Tällöin opiskelijan valmistuminen on vähemmän herkkä työtilanteen vaihtelulle. TAMKin kokeilut ovatkin keskittyneet opinnäytteen prosessin nopeuttamiseen sen käytännön osuuden kannalta.

Opinnäytteen ohjauksen kehittämisideat on koottu keskustelemalla opiskelijoiden kanssa. He ovat ehdottaneet muutoksia, jotka on koulutuksessa toteutettu. Koulutuksen ohjaajilla on vakaa usko siihen, että tässä vaiheessa työuraa opiskelijat ovat varsin pystyviä analysoimaan itse tarpeitaan ja tuottamaan kehittämisideoita, jotka vievät koulutusta oikeaan suuntaan.

Seuraavissa kappaleissa esitetään lukuvuosittain tehdyt muutokset ja saavutetut tulokset.

Lukuvuosi 2011-2012

Kokeilujen alkutilanteessa vuonna 2011 opinnäytteen ohjaus toteutetaan itseohjautuvan opiskelijan ideaalia mukailleen ideaalisella tavalla. Ohjaajan roolina on opiskelijan kuunteleminen, tukeminen, kannustaminen, opiskelijan valintojen ohjaus ja reflektointi (Isokorpi, 2003). Ohjaaja ohjaa opiskelijaa tekemään oikeita kysymyksiä ja löytämään niihin vastauksia (Ojanen, 2000). Nähdään, että opiskelijalla tulee olla koko opinnäytteen ohjauksen ajan tunne siitä, että opinnäytetyö on hänen eikä ohjaajan tuotos (De Kleijn, Mainhard, Meijer, Pilot & Brekelmans, 2012). Käytännön toteutus on valittujen ohjaajien ammattitaidon varassa. Kaikilla heillä on pitkä kokemus opinnäytteiden ohjauksesta.

Opiskelija pitää seminaarin opinnäytteen teettäjän organisaatiossa osana sen kehittämistä. Ammattikorkeakoulu järjestää kaksi seminaaria, jossa opiskelijat esittelevät opinnäytteitä toisilleen. Ohjaaja on valmentaja, ei kehittämistehtävän sisällön asiantuntija. Hänen osaamisensa ydin on ohjausosaaminen.

Tänä vuonna purkautuu kahden edellisen vuoden yliaikaisten opiskelijoiden suma ja opiskelijoiden valmistumismäärä näyttää hetkellisesti hyvältä. Keskusteluissa käy ilmi, että seminaareissa kuulee hyviä ideoita, mutta ne tulevat tietoon liian myöhään, jotta niitä ehtisi käyttää omassa opinnäytteessä. Todetaan, että seminaareja voisi aikaistaa jonkin verran ja niiden luonteen muuttaa ideoiden esittämiseen ja keskusteluun.

Lukuvuosi 2012-2013

Opiskelijoiden toiveiden perusteella opinnäytetyöseminaarien määrää on lisätty ja niiden ajoitusta on aikaistettu. Seminaareja on nyt neljä kertaa vuodessa. Seminaareissa opiskelijat esittävät opinnäytteensä sen hetkisen tilanteen ja jakavat omia ideoitaan. Näin tarjotaan tilaisuus lainata muiden kokemuksista ja hakea ongelmiin ratkaisua laajemmalla yleisöltä. Ohjaus tapahtuu samanlaisessa prosessissa kuten edellisenä vuonna. Ohjaaja on edelleen ohjauksen asiantuntija.

Osoittautuu, että opinnäytteet eivät etene nopeammin kuin aikaisempina vuosina ja että on muodostumassa uusi yliaikaisten opiskelijoiden suma. Tarkasteltaessa tilannetta opiskelijoiden kanssa käy selväksi, että ne opiskelijat, jotka ovat saaneet ohjaajalta opinnäytteen käytännön osuuden neuvoja, opetusta, kirjallisuusvinkkejä ja ratkaisuehdotuksia, ovat edistyneet paremmin. Näyttää siltä, että ohjaaja valmentajan ja prosessin ylläpitäjän ominaisuudessa ei ole riittävä, vaan opiskelija, joka voi ammentaa sekä muiden opiskelijoiden ideoista että ohjaajan kokemuksesta on selvästi paremmassa asemassa. Pelkkä valmennus ei ole ollut riittävää vaan opiskelija tarvitsee myös asiantuntevaa neuvoa kehittämistehtävän yksityiskohdissa, jotta se saadaan etenemään riittävällä tavalla.

Seminaarien määrän lisäämisellä voidaan kuitenkin olettaa olleen vaikutusta, koska valmistuneiden määrä on noussut. Seminaarit ovat tarjonneet sellaista apua, mitä edellisen vuoden opiskelijat ovat toivoneet.

Lukuvuosi 2013-2014

Opiskelijoiden toiveiden perusteella opinnäytteen ohjaajien valinnan perusteet muutetaan. Ohjaajalla on nyt aina opinnäytteen sisältöön liittyvää osaamista. Ensimmäisen kerran joudutaan osa ohjaajia hakemaan ammattikorkeakoulun ulkopuolelta, koska opettajakunnasta ei löydy riittävää sisältöön liittyvää osaamista. Ohjaajille tiedotetaan, että heiltä odotetaan vanhemman asiantuntijan ja ohjaajan roolia samaan aikaan.

Seminaareja toteutetaan edelleen neljä kappaletta vuodessa. Suurin osa seminaarin aiheista ei kuitenkaan kosketa kaikkia opiskelijoita ja opiskelijat ehdottavat seminaareista luopumista. Sen sijaan ehdotetaan, että samanlaisten aiheiden kanssa työskentelevät voitaisiin koota omiksi ryhmikseen, joissa ideoista keskusteltaisiin jo aikaisessa vaiheessa.

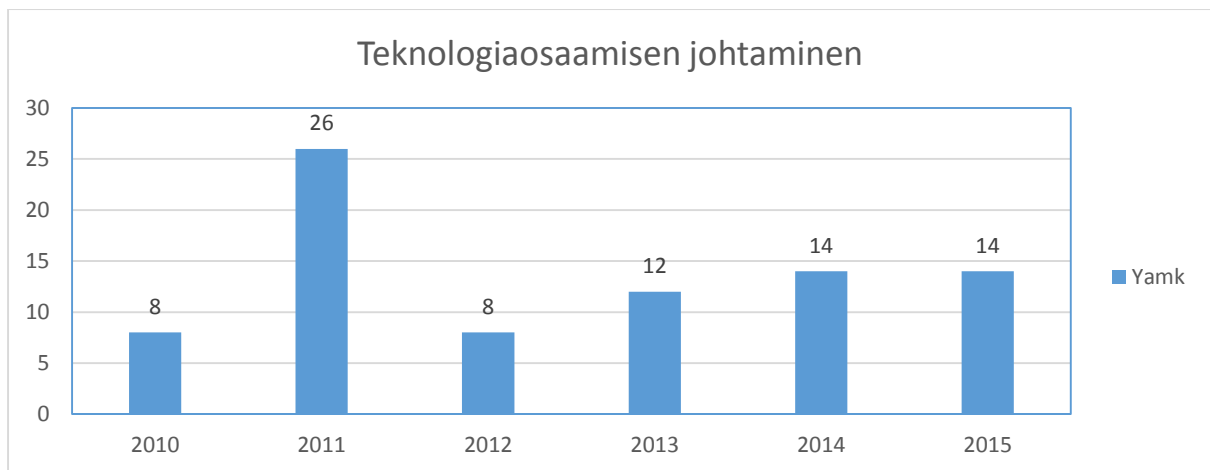
Ammattikorkeakoulun ulkopuolisilla ohjaajilla ei aina ole riittävää ohjauskokemusta tai koulutusta. Käy silti ilmi, että nämä ohjaajat vievät opinnäytteen prosessin läpi valmistumiseen asti useammin kuin ammattikorkeakoulun opettajat. Opiskelijoiden palautteen mukaan he ovat saaneet hyvin asiantuntevaa ohjausta ammattiasioissa, joka on auttanut käytännön suorituksessa. Valmistuneiden määrä on saatu nousuun verrattuna aikaisempiin vuosiin.

Lukuvuosi 2014-2015

Opinnäytteen ohjaajien valinta tapahtuu edelleen asiantuntemuksen ja ammattikokemuksen perusteella. Ohjauksen prosessi toteutetaan vastaavalla tavalla kuin edellisenä vuonna. Ohjaajat on nyt myös velvoitettu käymään opinnäytteen teettäjän kanssa palaverissa. Aikaisempina vuosina se on ollut suositus, jota on noudatettu tapauskohtaisesti. Uuden toimintatavan tarkoituksena on parantaa käytännön opastusta siten, että ohjaaja on paremmin perillä opiskelijan opinnäytteen ympäristöstä.

Ohjaus tapahtuu nyt ohjausryhmissä kahden viikon välein. Tapaaminen on tunnin mittainen ja ryhmässä on 3–6 opiskelijaa ja 1–4 ohjaajaa. Ryhmän opiskelijat on valittu siten, että heidän aiheensa ovat samanlaisia. Tapaamisen aiheet määräytyvät ohjaajien ja opiskelijoiden yhteisenä prosessina ohjausryhmässä. Kussakin ryhmässä on vähintään yhdellä ohjaajalla myös tutkimuksellista kokemusta, jotta tarjotaan kaikille asiantuntevaa tutkimusohjausta. Tällä ohjausprosessilla tavoitellaan ideoiden esilletuloa aikaisemmin, monipuolisen ohjausosaamisen tarjoamista opiskelijoille ja opinnäytteen tekemisen jaksottamista pieniin palasiin. Koska ammattikorkeakoulun ulkopuolelta tulevilla ohjaajilla on tuoretta asiaosaamista, tätä osaamista pyritään antamaan laajemmalle opiskelijaryhmälle. Seminaareja on enää yksi – siellä esitellään valmiit opinnäytteet.

Valmistuneiden määrä on saatu nousemaan vuonna 2014 ja kun tullaan keväälle 2015 (puolikas vuosi) nähdään edelleen nouseva trendi. Syyskuussa 2015 on keskustelujen perusteella muodostunut käsitys, että ohjausprosessi on kehittynyt oikeaan suuntaan ja auttaa opiskelijoita merkittävästi paremmin. Lukuvuonna 2015-2016 otetaan käyttöön yliaikaisten opiskelijoiden ohjaaminen kahden viikon välein yhdessä uusien opiskelijoiden kanssa.

KUVIO 1. Valmistuneiden määrä eri vuosina

Pohdinta

Akateemisen opinnäytteen ohjauksen painopiste on tavallisesti avoimessa prosessissa, jossa ohjaaja auttaa opiskelijaa jäsentämään työnsä teoreettisen lähtökohdan ja opinnäyteprosessin kuten edellä on kuvattuna. Opiskelijaa tuetaan tapauskohtaisesti opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Kokeilujen jälkeen ajateltuna ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon realiteetit poikkeavat jokin verran perinteisestä akateemisesta koulutuksesta. Tässä koulutuksessa opinnäyte on vaativa ja laaja käytännön kehittämisprojekti. Tämän vaikutus opinnäytteen suoritukseen on osoittautunut huomattavaksi kuten seuraavissa kappaleissa esitetään.

Opiskelijat ovat usein kehittämistehtävien aloittelijoita. Useat eivät ole aikaisemmin kehittäneet juuri mitään laajempaa. Esimerkiksi joskus opiskelija ei ole lainkaan tiennyt, miten asettaa ja toteuttaa opinnäytetyön tavoitetta ja useat eivät ole löytäneet itsenäisesti sopivia teorialähteitä, koska aihe poikkeaa tekniikan käytännön työstä. Muutamassa tapauksessa opiskelijan tekemän kyselylomakkeen kysymykset eivät ole millään tavalla liittyneet tutkimusongelmaan. Ohjaajan on tällöin autettava hyvin käytännönläheisesti, jopa annettava oikeat kysymykset ja tehtävä kirjallisuushaut opiskelijan kanssa. Onnistunut ohjaus on opettamista, esimerkiksi käsitellään sitä, miten tutkimusongelma muutetaan kysymyksiksi ja mitkä ovat oikeat hakusanat ja mistä lähteestä tietoa kannattaa hakea. Tilanteen vaikeutta lisää opinnäytteen suuri laajuus ja vaativat tavoitteet. Tässä tilanteessa ohjaajalla täytyy olla omakohtaista kokemusta vastaavasta kehittämisprojektista.

Eri kokeilut ovat asteittain lisänneet opiskelijan saamaa käytännön apua. Samalla on irtaannuttu perinteisestä ja teorianmukaisesta akateemisesta ohjausprosessista. Avoin vuorovaikutus, kannustaminen, itsenäisyyden kasvattaminen ja tapauskohtainen tukeminen on vaihtunut usein toistuvaan tapaamiseen, jossa ohjaaja ottaa kiinni suorituksen puutteita. Ohjaus sisältää prosessina opetusta, tehtävien antamista ja suorituksen raportointia. Tämä sinänsä on luonnollista. Näin aloittelijoita on aina johdettu ja itsenäisyyteen on päästy asteittain kokemuksen karttuessa. Perinteinen akateeminen ohjausmalli ei riitä ammatillisesti vaativiin ja laajoihin YAMK-opinnäytetöihin. Tämä vaatisi lisätutkimusta, joka voisi johtaa ohjauksen teorian laajentamiseen.

Kun opiskelijoiden käytännön suoritus on parantunut, on se johtanut paradoksaaliseen ilmiöön. Yhä useammat opiskelijat pääsevät ylempiin tehtäviin koulutuksen aikana. On mahdollista, että kun opinnäytteen ohjauksen kehittäminen johtaa parempaan suoritukseen ja siten aikaisempaan ammatilliseen ylenemiseen, opinnäyte jää loppusuoran alussa kesken. Näinollen alkuperäinen, kokeilujen taustalla ollut, käytännön ongelma ei ratkea. Jos taas ohjausta heikennetään, yleneminen vähenee, mutta opinnäyte viivästyy tai keskeytyy. Kummassakin tilanteessa päädytään siihen, että valmistumista ei voida parantaa lähellekkään 100% valmistumisastetta. Haasteena on siis edelleen valmistuneiden määrän kasvattaminen. Toisaalta hakijamäärät ovat pysyneet hyvinä ja yhä useammat tulevat suositusten perusteella samoista työpaikoista kuin alumnit.

Lähteet

Ojanen, S. 2000. Ohjauksesta oivallukseen: ohjausteorian kehittelyä. Palmenia-kustannus, Helsinki

Isokorpi, T. 2003. Ohjaus vuorovaikutuksena ammattikorkeakouluyhteisössä. Teoksessa H. Kotila (toim.) Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita,

De Kleijn, R., Mainhard, M. T., Meijer, P. C., Pilot, A. & Brekelmans, M. 2012. Master's thesis supervision: relationship between perceptions of the supervisor-student relationship, final grade, perceived supervisor contribution to learning and student satisfaction. *Studies in Higher Education*, 37(8), 925-939.

Kirjoittaja: Marko Mäkilouko, Koulutuspäällikkö, TAMK, TkT, marko.makilouko@tamk.fi